

Procés constituent d'Andorra

Del feudalisme a l'estat de dret

Quan els andorrans encara no coneixen l'existència de partits polítics, aquest territori viu una mena de procés constituent que el podria dur a ser un estat de dret.

Andorra rep cada any uns dotze milions de turistes, segons fonts del seu govern. Conèixer Andorra, les seves botigues o els seus paisatges és fàcil. Però ¿quants d'aquests visitants coneixen realment el seu sistema polític? Andorra no ha tingut mai una constitució escrita i ha regit sempre el seu funcionament polític segons institucions feudals que, malgrat haver patit algunes modificacions, avui mostren tots els símptomes de caducitat.

La crisi política que viu actualment el Principat d'Andorra és fruit de la mala adaptació d'unes institucions feudals a una societat que ha crescut de manera explosiva durant les últimes dècades, tant demogràficament com econòmicament. L'enfrontament entre el govern d'Oscar Ribas i el Consell General (amb funcions de parlament) és un dels indicis que demostren que el sistema ha tocat sostre, malgrat la modificació introduïda mitjançant un decret dels coprínceps l'any 1981 amb què s'instaurava la figura del govern.

Actualment Ribas governa en minoria, amb la majoria de propostes i projectes de llei bloquejats i amb una moció de censura que el 7 de novembre no va prosperar a falta de tres vots [són necessaris dinou vots i la majoria només en té setze].

Els membres del Consell General són elegits a raó de quatre per parròquia (circumscripció), independentment del nombre d'habitants que tinguin. Per aquest motiu els vuit consellers de les parròquies d'Andorra la Vella i Escaldes-Engordany, amb més d'un seixanta per cent de la població, reclamen la legitimitat en nombre i percentatge de vots, davant dels setze membres que formen actualment la majoria opositora, formada arran de la dimissió del síndic (president del parlament) Josep Maria Beal, en una maniobra de transfuguisme dels conse-

llers de la parròquia de la Massana. La inexistència de partits polítics no lliga els consellers a una disciplina, fet que facilita els canvis d'orientació en el vot, segons els interessos particulars o parroquials.

Malgrat la crisi, tots estan d'acord en un fet: cal una constitució que defineixi les regles del joc. Encara que cap grup ha definit mai de manera clara quin tipus de constitució vol. Tant el grup majoritari com el minoritari s'acusen de posar en perill la constitució provocant la crisi. Ramon Canut, conseller membre del

grup minoritari de la cambra, acusava en un mitjà de comunicació andorrà, l'oposició de posar "en perill la constitució, ara que pràcticament està enllestida, i en el moment més important dels últims segles de la història d'Andorra", després que aquesta presentés la moció de censura.

Sis mesos després de l'inici de l'actual legislatura, el Consell va aprovar per unanimitat la decisió de redactar una constitució conjuntament amb els coprínceps; era el 18 de juny de 1990. Abans d'arribar a aquest acord parla-

príncep, va patir diversos ajornaments. Des del 12 d'abril de 1991 han tingut lloc vuit reunions de la comissió.

SECRETS CONSTITUCIONALS

El secretisme sembla voler ser la nota dominant d'aquestes reunions. Els comunicats de premsa són molt concisos i és difícil saber a quin punt arriben els debats. Uns debats que no són de consens entre els diferents grups polítics d'un estat, com generalment s'ha donat al llarg d'aquest segle en el context euro-

Seu del govern andorrà.

RAFA GIL

mentari, diferents candidatures havien apuntat el tema en els programes electorals. El mateix Oscar Ribas ja ho havia manifestat en algunes entrevistes a la premsa andorrana. Temps abans fou el Consell d'Europa qui va instar els andorrans a dotar-se d'una constitució que fes de les Valls d'Andorra un estat de dret.

SOBIRANIA POPULAR

El posicionament de sortida dels consellers andorrans pretenia definir clarament a qui pertany la sobirania, que, segons els parlamentaris andorrans, ha de recaure en el poble andorrà i ha d'estar definida en la futura constitució.

A partir de la decisió del Consell van començar els contactes amb els representants dels dos coprínceps (el president de la república francesa i el bisbe de la Seu d'Urgell) amb la finalitat de formar una comissió redactora de la constitució.

La primera reunió de l'anomenada Comissió Tripartida, formada per una delegació dels andorrans i una de cada co-

peu, sinó que el consens s'ha de donar entre els propietaris de la sobirania i el poble andorrà, futur propietari. Per aquest fet el procés és més equiparable al d'una carta atorgada del segle XIX que al d'una constitució contemporània.

DRETS I LLIBERTATS

Actualment s'han redactat dos títols. El primer fa referència a la sobirania d'Andorra com a estat independent. Però, si bé el primer títol va presentar alguna discrepància amb la delegació francesa, el veritable conflicte ideològic es va presentar a l'hora de redactar el títol segon, referent als drets i llibertats. La base per a la redacció d'aquest títol va ser la Declaració Universal dels Drets de la Persona de 1948, promulgada pels coprínceps l'any 1989, però sense cap llei d'aplicació. En aquest capítol s'havien de tractar temes tan conflictius al Principat d'Andorra com el dret de vaga o la llibertat de religió. Sobre el dret a la vaga es va eludir qualsevol referència a aquest mot, substituït per una fórmula

Primer, la constitució, i després... els partits i els sindicats

La constitució s'ha convertit per a la classe política andorrana en el tema central de qualsevol declaració. La constitució i el bloqueig del pressupost són els eixos centrals de les amenaces entre els dos grups parlamentaris, que sembla que ja han oblidat els projectes de llei que encara estan pendents. Entre aquests, la llei d'associacions o la modificació de la llei de nacionalitat.

Els consellers solen argumentar que, amb la constitució, aquests temes quedaran automàticament solucionats. Però no tenen en compte que aquests dos projectes poden ser bàsics per garantir que el procés de formació del futur estat de dret andorrà segueixi pautes democràtiques. La reforma de la llei de nacionalitat hauria de permetre, encara que de forma restrictiva, engrair el cos electoral i facilitar d'aquesta manera que el nombre de votants del referèndum constitucional fos superior al que té actualment Andorra, que representa menys d'una quarta part de la població.

La llei d'associacions, que ha de legislar la formació de partits polítics i sindicats dins del territori andorrà, està presentada al Consell General de les Valls des del principi de l'actual legislatura. Això transforma l'elaboració del text constitucional en un procés en què no tenen ni veu ni vot les forces socials organitzades, que oficialment són il·legals. Malgrat aquest fet, els grups d'interès existeixen, encara que molts d'ells no participen en les institucions. Entre aquests grups s'hi inclouen els pseudo-partits formats al voltant de les candidatures que es presenten a les eleccions i només estan organitzats dins l'àmbit de les respectives circumscripcions electorals. Entre aquests destaca Entesa i Progrés

En l'àmbit sindical destaca la formació del Sindicat Andorrà de Treballadors, encara il·legal, que després de gairebé dos anys del seu congrés constituent no ha aconseguit arrelar entre la classe treballadora andorrana, fet que, segons els seus dirigents, és degut "a la situació d'indefensió que tenen els treballadors davant els patrons, i això crea una situació de por a les represàlies en cas de militància al sindicat".

El Grup Andorrà Europa (GAE) és un grupuscle format per quatre persones que, tot i el reduït nombre de militants, s'ha significat per les seves gestions espectaculars al Consell d'Europa, demanant la democratització d'Andorra.

F.R.

Oscar Ribas, actual president del govern andorrà.

ARXIU

que faculta els treballadors per utilitzar alguns procediments per a donar a conèixer les seves reivindicacions. Segons Antoni Roig, secretari general del Sindicat Andorrà de Treballadors (SAT), oficialment no reconegut, "és impensable prohibir el dret de vaga". Roig també creu que si es preveu els drets dels treballadors en el text constitucional "caldrà fer noves legislacions on es reconeixin els drets dels treballadors, com en el cas del lliure acomiadament".

Respecte a la llibertat religiosa, el bisbat de la Seu d'Urgell va fer valer la seva força a la mesa negociadora. La delegació del bisbe havia deixat entendre que el catolicisme hauria de ser la religió de l'estat. Finalment va prosperar la proposta franco-andorrana de no parlar de cap religió d'estat, però mantenint relacions privilegiades amb l'església catòlica. Malgrat tot, aquest apartat va quedar pendent de la redacció definitiva.

EL PODER DELS COPRÍNCEPS

El títol tercer és bàsic per definir el futur sistema polític de l'estat andorrà. És en aquest apartat que s'ha de definir quin ha de ser el paper dels copríneps. En un principi haurien d'assumir el paper de caps d'estat constitucionals, sense gairebé cap poder. Però queden temes delicats per definir, com la justícia, la representació internacional o la seguretat de l'estat. Tots aquests poders avui pertanyen als cosobirans, que exerceixen el seu poder mitjançant els veguers, amb residència a Andorra, o els delegats permanents de Perpinyà i la Seu d'Urgell. Aquest fet fa que l'executiu andorrà estigui mancat actualment de tres carteres

que en qualsevol govern són de cabdal importància. Es pot tendir a pensar que aquestes valls són un estat de dret independent amb tots els ets i uts, però quan el govern d'un estat està mancat de les conselleries de justícia, afers exteriors o interior, no és pot pensar en un estat de dret.

En aquest sentit Mitterrand hauria comentat que estaria fins i tot disposat a concedir la fórmula republicana, segons es depreu d'una notícia publicada al diari andorrà *Informacions*.

Però, al marge de les discussions de la Comissió Tripartida, pocs són els que estan al corrent de què està passant i de la dimensió de les transformacions que pot viure aquest estat. Generalment els processos constituents parteixen del consens social, però el cas andorrà és bastant atípic. D'una banda s'ha de tenir en compte en l'anàlisi d'aquest procés que les darreres eleccions legislatives van ser convocades sense tenir present que el que s'escollia era un Consell constituent; d'altra banda la manca de partits ideològics estructurats ha frenat el debat social de base. Un debat pràcticament inexistent entre la població, on, segons el cens realitzat l'any 1989, només un 24% de la població té la nacionalitat andorrana, dels quals molts queden al marge del debat polític. El secretisme de les reunions de la comissió redactora tampoc facilita que els electors que hauran de votar el text es puguin formar una opinió concreta.

Està previst que el text estigui enllestit un any després d'haver començat la redacció, per poder-lo presentar als electors en referèndum.

Francesc Robert